

Kétségtelen azonban az, hogy a rádió útján való közlés, a rádió útján való terjesztése a műnek szerfelett mélyen belevág a szerző érdekkörébe és az a tárgyi értelemben vett szerzői jog védelmi körébe tartozik. Szerzői Törvényünk strukturája folytán azonban a szerző alanyi joga csakis a törvény által pontosan meghatározott területekre terjedhet ki. Az erőltetett subsumálás helyett tehát nézetünk szerint a törvényhozás sürgős feladata volna a rádió útján való közlés jogát szabályozni. Azt is el kell azonban ismernünk, hogy addig is, amíg ez meg nem történik, a bíróságnak nem lehet a szerzőt a rádióközlésre vonatkozó jogigényével elutasítani, mert ez kétségtelenül ellenkeznék az igazságérzettel és a fennálló szerzői törvényünk szellemével. A megoldás azonban akkor sem az, hogy a rádióleadást valamelyik szerzői jogi kategóriába egyszerűen benyomjuk, hanem nézetünk szerint helyesebb volna a szerző jogigényének elismerését azzal indokolni, hogy a rádió útján való közlés a Szerzői Törvény által kodifikált valamennyi szerzői jog ismérvéből tartalmaz valamit és ezért a törvény által nyújtott legmesszebbmenő jogvédelemnek a rádióközvetítésre való kiterjesztése felel meg a törvény szellemének.

Dr. Trebits Herbert.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Angol jogi különlegességek. Az a közismert hagyománykultusz, amely az angol életet jellemzi, olyan jogrendszert alakított ki Angliában, amely a kontinentális jogász előtt úgy hat, mintha egész más agyberendezkedéssel felruházott, talán más bolygón is élő emberek jogrendszeréről volna szó. A kontinentális jogász alig tudja magát beleélni egyrészt a formalizmusoknak abba az utvesztőjébe, amely az angol jogi életet dominálja, másrészt csodálkozással kell szemlélnie a joggyakorlatnak azt az elaszticitását, amely a mindenkori életviszonyokhoz való alkalmazkodást a jogelvek hallatlan konzervativizmusa ellenére is megvalósítani képes.

Ennek az egyedülálló kettősségnek: konzervativizmusnak és elaszticitás — az angol jogrendszer azon felépítése képezi a gyökerét, amely szerint a jog szerkezete elsősorban épül fel az íratlan jogra (Common Law) és másodsorban az írott jogra (Statute Law).

Szabály ugyan, hogy ott, ahol írott jog van, elsősorban ez irányadó, azonban a Common Law az írott jog alkalmazását is ruganyossabbá teszi bármely más jogrendszernél.

Természetes, hogy a konzervativizmus, illetőleg a hagyományok végtelen tisztelete visszahagyott az angol jogban néhány olyan intézményt, amely már csökevény, amely azonban a jogéletben különösebb nehézségeket nem okoz, viszont igen tanulságos és érdekes tükröképe a hagyományokhoz való rágaszkodás domináló szellemének.

Ilyen furcsaság például az, hogy válás (divorce) csak házasságtörés címén lehetséges és hogy a nő elleni válóperben a férfi a nő

büntársától (co-respondent) kártérítést követelhet. A fordított esetben, vagyis a nő válóperében a férfi ellen, a férfi büntársától a nő kártérítést nem követelhet. A férfinak a nő elleni válóperében a válóper költségei is a co-respondent-re háríthatók.

Annak ellenére, hogy az egyedül csak házasságtörésre alapítható felbontás iránti kérelem elutasítandó beleegyezés (connivence) megbocsátás (condonation) és megegyezés (collusion) esetén, a válóperek legnagyobb része az utóbbi alapon folytattatik le anélkül, hogy a bíróság élne azzal a jogával, hogy a bontási kérelmet elutasítsa.

Az ingatlanátruházás Angliában még ma is az ingatlanra vonatkozó okmányok (title deeds) átadásával történik, amely alkalommal 30 évre visszamenőleg kell megvizsgálni a jogcímek összefüggő láncolatát, mert ellenkező esetben az új tulajdonos harmadik személy igényével szemben védve nincs.

Ugyancsak a title deeds átadásával történik az első jelzálogjog alapítása, csupán a későbbi jelzálogjogok vezetnek be a jelzálogi könyvbe.

Azok az ingatlanok, amelyeket a Londonba utazó ember a városban lát, nem annak a tulajdonát képezik, aki a bért szedi, hanem harmadik személy tulajdonát, az, aki a bért szedi, csak bérlője a teleknek a felüléptménnyel együtt és pedig rendszerint 99 évre bérlője, amely idő elteltével az ingatlan az eredeti tulajdonosra (freeholder) száll vissza.

1925 előtt (a Law of property Act előtt) zálogjogot úgy lehetett szerezni az ingatlanra, hogy az ingatlant az adós átruházta a hitelezőre azzal a felbontó feltétellel mégis, hogy az adósság kifizetése esetén az reá visszaszáll. Második és további zálogjogokat csak az Equity Law (méltányossági jog) szerint lehetett szerezni, amely helyzetben a későbbi jelzálogos hitelező csak akkor részesült védelemben, ha az első zálogjoggal az ő terhére valamilyen visszaélés a Common Law szerint érvényes formában (pl. a zálogszerződés megszüntetése és újabb, jóhiszemű hitelezővel szemben újabb zálogszerződés létesítése) nem történt. 1925. óta a hitelező már nem kap tulajdonjogot, hanem csak bizonyos időre szóló speciális jogot kap (term for years) amely idő rendszerint csillagászati magasságokra szokott rugni, többnyire 3000 évre, amely idő elteltével a hitelezők joga megszűnik, ezen időn belül azonban a hitelező a nemfizető adóssal szemben az 1925. évi új törvényben előírt eljárással követeléséhez hozzájuthat. Ha második és további zálogjogok alapíthatnak, úgy ezen további zálogjogos hitelezők jogának legalább egy nappal hosszabb időre kell szólni, mint az előző jelzálogos hitelező jogának.

A szülő csak nem vagyoni értelemben vett gyámja kiskorú gyermekének, de automaticamente nem vagyongazdálkodója. Ha a vagyongazdálkodást reá ruházzák, ezt rendszerint nem gyámi minőségben, hanem „trustee” (Treuhand) minőségben kapja, mely esetben felelőssége fokozottabb a gyám felelősségénél.

Tékozlás miatti gondnokság Angliában nincs.

Az angol jog még mindig choses in possessionról beszél, amikor testileg birtokolható dolgokról akar szólni és choses in action — tehát igénybeli jogokról beszél, amikor nem testi dolgokról akar szólni. Vagyis a konzervatív angol szellem a nem testi dolgoknak a kontinentális jogokból ismert materializálását még a mai napig sem fogadta el.

Kizárólagos és egy értelemben értett tulajdonjog Angliában nincs. A property inkább vagyoni érdeket jelent, mint tulajdonjogot. Az angol beltelkes ingatlanok legnagyobb részének állandó bérlői (a leaseholder-ek) sokkal közelebb állanak a mi tulajdonjogunk fogalmához, mint a freeholder jogának a tartalma, amely csak bizonyos csillagászati idő elteltével lesz valóságos joggá. A tulajdonjog mindkét fajtájának birtokosa további rendelkezést tehet a jogával, elképzelhető tehát két párhuzamosan futó átruházási lánc olyképen, hogy a leaseholder átruházza a tulajdonképeni reális tulajdonjogot, a freeholder viszont átruházza a várományhoz való jogot.

Aki törvénytelen gyermek tartása iránti kötelezettségének nem tesz eleget, börtönbüntetéssel sújtható. Általában aki annak a kötelezettségének nem tesz eleget, amelyet az Equity Law alapján az Equity bírósága, a Chancery Division — valaminek abbanahagyása vagy tevése érdekében rá kiszab, (injunction) az börtönbüntetéssel sújtható. Megfelelő formulázás mellett tehát az adós börtönbe juttatható.

Az 1882. évi házassági vagyoni jogi törvényig a férj és feleség vagyoni jogilag teljesen egy személy volt, a nő vagyoni jogilag külön személyiséggel nem bírt, a károsító cselekményért, amit a feleség a férj jelenlétében követett el, a férjet nemcsak felelőssé tették, de büntették is. 1882 óta a két házastárs vagyona különálló és a nő vagyoni jogi helyzete azonos a férjével, kivéve ha valamilyen vagyoni részt kifejezett korlátozással juttattak a nőnek (restraint of anticipation). A férj felelőssége a nő delictuális cselekményéért egészen 1927-ig fennállott.

A végrendeleti szabadság egész korlátlan, a kötelesrész intézménye ismeretlen.

Az özvegy nő várakozási idővel nincs korlátozva az újabb férjhezmenésben; ha a második házasság tartama alatt született gyermek a legrövidebb születési vélelmi idő előtt születik, tehát ha bizonytalan, hogy ki az apa, 16. életéve betöltése után ő maga választhat magának apát.

Külön perjogi intézmény áll rendelkezésére az angol polgárnak avégből, hogy valakit eltírhasson attól, hogy az illető azt hiesztelje, hogy vele házasságban él (jactitation of marriage).

A nő, ha férjével együtt él, vagy önhibáján kívül él a férjétől külön, férje terhére megvásárolhatja mindazokat az életszükségleti cikkeket, amelyek társadalmi állásához képest létfenntartásához tartoznak (necessaries), ha azonban a férj feleségét az ehhez szükséges készpénzzel ellátta, akkor ezekért a kötelezettségekért nem felelős,

tekintet nélkül arra, hogy a harmadik szerződő fél a mentesítő körülményről tudomással bírt-e vagy sem.

Az 1925. évi tulajdonjogi törvény eltörli ugyan az összes archaikus tulajdonjogformákat és korlátozásokat, de azért mint Equity Law (vagyis ha egyéb formaliter hibátlan harmadik személyt illető jogba nem ütközik) ma is érvényben van az estate in tail, amely az ingatlanok csak a lemenőkre, vagy bizonyos lemenőkre való átörökíthetése, lemenők hiányában pedig a freeholderra háramlás; érvényben van továbbá az estate for life, amely a birtokos halála után ugyancsak a freeholderra háramlik, hacsak az utóbbi olyan intézkedést nem tett, hogy a háramlás bekövetkezése esetén a birtok harmadik személyre száll (remainder = váromány).

A bérbe- vagy haszonbérbeadót 6 évi hátralékos bér erejéig illeti meg az önzálogolási jog, amelynek tartalma egyébként körülbelül fedi a mi törvényes zálogjogunk tartalmát.

Ilyen és még egész sereg olyan intézmény van az angol jogban, amely egész más gondolkozásbeli és jogi atmoszférát feltételez, mint amilyenhez a kontinentális jogász szokva van, viszont vannak olyan intézmények, amelyek az angolszász jogrendszeren kívül szintén ismeretlenek, amelyek azonban már nem furcsaságok, hanem ellenkezőleg, egész különleges elaszticitást biztosító intézmények. Ezek között első helyen áll a „trust”, amely megkülönböztetendő a kereskedelmi fogalomtól és fogalmilag a Treuhand-hoz áll közel, intézményileg azonban az általunk ismert Treuhand jogaitól és kötelezettségeitől igen távol áll.

A trust intézménye volt az, amely a tulajdonképeni Common Law mellett az Equity Law kifejlődéséhez vezetett. A hűbéri rendszerben ugyanis nem volt végrendelkezési jog, hanem lemenő hiányában minden birtok a királyra, mint fő hűbérúrra, (paramount lord) ha pedig a birtok nem a királytól, hanem valamely Landlortól származott, úgy erre szállt vissza. Ha tehát valamely birtokos halála esetére ingatlanvagyonáról valakinek a javára akart rendelkezni a háramlási jog megkerülésével, úgy a trust intézményéhez fordult, vagyis még életében rábízta ingatlanvagyonát a Treuhandra (trustee) azzal a rendelkezéssel, hogy a hasznokat míg ő él; neki adja ki, halála után pedig annak, akinek javára rendelkezni akart (cesturi que trust). A trustee korlátlan tulajdonjogot szerzett, a cesturi que trust-nek a Common Law szerint nem volt kikényszerítéshez joga, minthogy azonban az örökhatályó akaratainak érvényesítése a méltányosság szerint jogvédelmet igényelt, a megrovíditott kedvezményezett a király kancellárjához fordult, aki azután őt jogvédelemben részesítette. Így alakult ki a Common Law bíróságok mellett az Equity bírósága: a kancellári bíróság (Chancery Court). Később a Chancery Court nemcsak a trust intézményével kapcsolatban pótolta a Common Law és a méltányosság közötti hézagokat, hanem egyéb jogterületeken is.

Az évszázadok során azután kétféle Equity alakult ki, az egyik fajta Equity a hiányzó Common Law-beli jogszabályt pótolta (ilyenek a trust, az estate in tail, life interest, stb.) a másik csoportban pedig

kialakultak azok az Equity-beli jogszabályok, amelyek a formahibás legal estate bizonyos korlátok közötti érvényesítését tartották szem előtt.

Természetes, hogy az érdekességek egész sorozata volna még megemlíthető, nem is szólva az itt egyáltalában nem érintett perjogi érdekességekről.

Dr. Schneller György.

JOGIRODALOM.

Magyar Takarékpénztárak és Bankok évkönyve. I. kötet, 1936. Szerkesztette dr. Makai Ernő. Tébe kiadás, 298. oldal, 5 pengő. Hozzá szoktunk már ahhoz, hogy a pénzügyintézetek nem közlékenyek. Annál meglepőbb a most megjelent évkönyv. A könyv méltó a magyar hitel-szervezet ahhoz a nagy gazdasági jelentőségéhez, melynek részese volt jó és rossz időkben. A szerkesztő szavai szerint a bankvilágnak a gazdaságpolitika külföldi és belföldi intézményes jelenségeit tökéletesen kell ismernie, ha hivatásának meg akar felelni, ismernie kell az események rugóit és tájékozódnia kell a változások irányairól és ezt a célt szolgálja az évkönyv. Hozzáteszem, hogy nemcsak a bankvilágnak kell mindezt ismernie, de ismernie kell mindazoknak, kik csak egy csöpp felelősséget is éreznek magukban mindazért, ami itt és körülöttünk történik. A bankvilág problémái nemcsak a bankok, hanem a közönség, mindnyájunk problémái is.

Elsőrendű szakértők szóltak hozzá azokhoz a pénzügyi kérdésekhez, amelyek mindnyájunkat legközelebről érdekelnek. És e hozzájárulások alapos megvilágításai, feltárásai a kérdéseknek, gyakorlati útmutatások, megoldásra váró tervek. E mellett gazdag tára olyan ismereteknek, amelyeket bár csak a bankvilágban lehet elsajátítani, de manapság mindig időszerűek és melyek nélkül sok jogi és gazdaságjogi jelenséget vágy rendelkezést nem érthetünk meg. Megkísérlem, hogy röviden vázoljam a könyv tartalmát.

Dr. Hegedüs Lóránt a sorsközösségről és szolidaritásról szóló elmélkedésében utal arra, hogy a legtöbb szolidaritás az ipari munkásság szakszervezeteiben és a pénzügyintézetek körében látszik, míg a mezőgazdaság önmagában nem érzi a sorsközösséget. Elgondolása abban a konkrét következtetésben csucosodik ki, hogy a gazdasági élet szolidaritásánál fogva a sorsközösség azt követeli, hogyha a magyar gazdaadósságok kérdése másképp nem nem oldható, mint azáltal, hogy hosszú lejáratúvá változik, akkor világos, hogy a hosszúlejáratú adóhoz hosszúlejáratú hitelezőt kell keresni, ami azt jelenti, hogy mindig több és több ilyen kötvényt kell elhelyezni, ezeket a kötvényeket tehát nem csupán azok a társadalmi alapok vagy pénzügyintézetek vegyék át, melyek ügyis vesztesei ennek az egész folyamatnak, hanem a kötvények egy részét váltsa magához a tehermentes birtok, amelynek legnagyobb érdeke, hogy a gazdahitel Magyarországon általában lehet-